

SPEJLINGER

Morten Heide præsenterer sin

kandidateksamen i korledelse fra SMKS i

Fredens Kirke i Odense - tirsdag den 7. juni 2011 kl. 19.30

Det Fynske Kammerkor

Vokalensemblet SogA

Kolding Kammerkor

Koncertprogram

Tomás Luis de Victoria : (1548-1611)	O magnum mysterium	Det Fynske Kammerkor
Morten Lauridsen : (f. 1943)	O magnum mysterium	Det Fynske Kammerkor
Poul Schierbeck : (1888-1949)	Danmark, mit fædreland!	Kolding Kammerkor
Per Nørgård : (f. 1932)	Løft mig kun bort	Vokalensemblet SogA
Niels la Cour : (f. 1944)	Vinger	Vokalensemblet SogA
Per Nørgård : (f. 1932)	Himmelkim 1. Nu dækker sne den hele jord 2. Som året går 3. En himmelkim på fuglefod 4. Nådens kim	Vokalensemblet SogA
Erik Haumann : (f. 1952)	Fem korsalmer 1. Der er en skat i denne dybe nat 2. Herre konge, det er tid 3. Å Gud, lad denne tro i mig og mine bo 4. Å, Gud, min angst er såre stor 5. Gud, gode Gud, o giv mig hvile	Kolding Kammerkor

Tekster og programnoter

Koncertprogrammer med en klar idé eller rød tråd har en klar præference, når jeg selv skal "komponere" dem; det uanset om jeg optræder som klaversolist eller sammenstykker og dirigerer en korkoncert som denne. Denne koncert er nemlig ingen undtagelse: med overskriften SPEJLINGER har jeg allerede løftet sløret for ideen bag denne koncert: at lade korsatserne spejle sig i hinanden på forskellig vis og vise forskellige bud på én teksts itonesættelse, en forfatters forskellige litterære udtryk og en komponists arbejde med dét man sjældent kommer udenom i kormusik: teksten.

Først i programmet vil I høre to vidt forskellige komponisters fortolkninger af den kendte "O magnum mysterium"-tekst. Derefter tager koncerten en drejning imod det danske, idet jeg har valgt at "spejle" to forskellige komponisters bud på hver sin H. C. Andersen-tekst. Først den sang af Poul Schierbeck, som vi alle kender, og som mange af os nok gerne så som vores nationalsang, nemlig "Danmark, mit fædreland!" (også kendt som "I Danmark er jeg født"). Den efterfølges af Per Nørgårds korsats "Løft mig kun bort", som henimod slutningen i sin "flyvske" tekstdel: "Flyv Død!" lyder som fjerne fugletræk, der nærmer sig.

Dette fugletræk spinder en tråd til den efterfølgende korsats "Vinger" til et digt af en ung Karen Blixen. Vinger gør fugle, engle og græske legender, som Ikaros og Daedalus i stand til at flyve frit imod himlen, hvis de altså ikke lige er fanget i en form for bur eller fængsel.

Et andet værk "Himmelkim" spejler Per Nørgårds førnævnte sats "Løft mig kun bort"; komponisten er den samme, men tekstforfatteren og musikken er en anden og viser dermed den alsidighed og det talent for tekstforståelse, som er Per Nørgårds, og som kommer til udtryk i hans vidt forskellige kompositioner. "Himmelkim" er til tekst af Ole Sarvig, som også er forfatter til teksten bag Erik Haumanns smukke og gribende og gribende smukke "Fem korsalmer", der runder denne koncert af.

O magnum mysterium

et admirabile sacramentum,
ut animalia viderent Dominum natum,
jacentem in praesepio.
O beata Virgo, cujus viscera meruerunt
portare Dominum Iesum Christum.
Alleluia!

O store mysterie
og sælsomme helligdom,
da dyrene så Herren nyfødt,
liggende i en krybbe.
O salige jomfru, hvis skød var værdigt
til at bære Herren, Jesus Christus.
Halleluja!

Siden Jesu fødsel har vi ladet os fascinere af historien som ligger til grund for julefejringen i den vestlige verden. Forfattere og komponister har ladet sig inspirere til tekster og musik som formidler det som skete. Hyrderne var de første som gav udtryk for forundringen over mysteriet – hvordan Gud kunne lade sig blive født som et menneske i fattige kår, og med dyrene i stalden som tilskuere.

O magnum mysterium – ordene som indleder julenatsmessen – rummer hyrdernes forundring da de så barnet i krybben. Ude på markerne, midt i nattemørket havde de oplevet himmelsk besøg med strålende lys, englesang og budskab om fred på jord. Indtrykket har sikkert været overvældende, og hyrderne fulgte opfordringen: Gå og se barnet!

Efter at have tydet stjernerne kom de tre vise mænd langvejs fra med værdifulde gaver til barnet: guld, røgelse og myrra. Også deres forundring må have været stor; de troede, at de kom til en nyfødt konge.

De store kontraster i fortællingen genspejles i musikken knyttet til fejringen. Her findes musik inspireret af forundringen som både hyrder og vise mænd må have følt – ansigt til ansigt med mysteriet. *O magnum*-satserne viser to vidt forskellige komponisters musik til netop denne tekst. Victorias sats stammer fra slutningen af 1500-tallet, mens Lauridsens sats blev komponeret i 1994. Både renæssancemesteren Tomás Luis de Victoria og 1900-tallets Morten Lauridsen begynder i stille forundring, og begge afslutter også med en jublende alleluia-del. Men der er alligevel store forskelle: Victorias alleluia formidles i en udadvendt, tredelt, dansant, glædelig og let karakter, mens Lauridsens alleluia overvejende antager et tilbageholdt pianissimo, mørke klangfarver og et udholdt legato.

Danmark, mit fædreland! (1926)

Musik: Poul Schierbeck (1888-1949)

Tekst: H. C. Andersen (1805-1875)

I Danmark er jeg født, der har jeg hjemme,
der har jeg rod, derfra min verden går.
Du danske sprog, du er min moders stemme,
så sødt velsignet du mit hjerte når.
Du danske, friske strand,
hvor oldtids kæmpegrave
står mellem æblegård og humlehøve.
Dig elsker jeg! – Danmark, mit fædreland!

Hvor reder sommeren vel blomstersengen
mer rigt end her, ned til den åbne strand?
Hvor står fuldmånen over kløverengen
så dejligt som i bøgens fædreland?
Du danske, friske strand,
hvor Dannebrogen vajer –
Gud gav os den - Gud giv den bedste sejer! -
Dig elsker jeg! – Danmark, mit fædreland!

Engang du herre var i hele Norden,
bød over England – nu du kaldes svag;
et lille land, og dog så vidt om jorden
end høres danskens sang og mejselslag.
Du danske, friske strand,
plovjernet guldhorn finder –
Gud giv dig fremtid. som han gav dig minder!
Dig elsker jeg! – Danmark, mit fædreland!

Du land, hvor jeg blev født, hvor jeg har hjemme,
hvor jeg har rod, hvorfra min verden går,
hvor sproget er min moders bløde stemme
og som en sød musik mit hjerte når.
Du danske, friske strand,
med vilde svaners rede,
I grønne øer, mit hjertes hjem hernede!
Dig elsker jeg! – Danmark, mit fædreland!

Den danske Guldalder (1800-1850) var en tid med store tab for det danske rige. København blev bombet i 1807 og Treårskrigen imod Preussen begyndte i 1848. Under Treårskrigen deltog H.C. Andersen aktivt i den åndelige mobilisering med en række sange og digte, hvoraf den bedst kendte og eneste, som har overlevet, er "Danmark, mit fædreland!" fra 1850, også kendt som "I Danmark er jeg født". Henrik Rung havde samme år skrevet melodien med de store tonespring til Andersens tekst. I dag synges den langt oftere på Poul Schierbecks tekstnære fortolkning fra 1926. Mange ser gerne sangen som afløser for den officielle nationalsang, der egner sig godt til fodbold, men ikke har den samme smukke intimitet i kærlighedserklæringen; det var noget nyt dengang at turde sige *jeg* som udtryk for fællesskab. Digtet på ingen måde ensidigt nationalistisk, selvom det smukt beskriver den danske natur, har klare henvisninger til fordums storhed og slaget i Estland i 1219, og en godt skjult privat hilsen til Andersen selv og billedhuggeren Thorvaldsen ("danskens sang og mejselslag") samt en guldhorns-hilsen til forfatteren Oehlenschläger. Det er en forelsket hyldelse til Danmark, en kærlighedserklæring til Andersens Danmark, "mit hjertes hjem hernede" – det sidste som en indirekte reference til hans hjertes andet hjem, det i Himlen. Forbindelsen til den næste korsats "Løft mig kun bort" bliver således klar: Man mærker, at Andersen allerede i 1844 havde forsonet sig med døden som en del af selve livet, og ingen anger havde i forhold til den vej han indtil da havde betrådt. Himlen hilses velkommen og prises som den evige sommer.

Løft mig kun bort (2004)

Digtets originaltitel: Digterens sidste Sang (1844)
Musik: Per Nørgård (f. 1932)
Tekst: H. C. Andersen (1805-1875)

Per Nørgård har i sin komposition udeladt digtets første strofe, som dog gengives her i parentes.

(Løft mig kun bort, du stærke Død,
til åndens store lande,
jeg gik den vej, som Gud mig bød,
fremad med oprejst pande.
Alt hvad jeg gav, Gud, det var dit
min rigdom ej jeg vidste!
hvad jeg har øvet, er kun lidt,
jeg sang som fugl på kviste.)

Farvel, hver rose, frisk og rød,
farvel, I mine kære!
Løft mig kun bort, du stærke Død,
skønt her er godt at være!
Hav tak, o Gud, for hvad Du gav,
hav tak for hvad der kommer!
Flyv Død, hen over tidens hav,
bort til en evig sommer!

Vinger (1978)

Musik: Niels la Cour (f. 1944)
Tekst: Karen Blixen (1885-1962)

Niels la Cour har i sin komposition kun benyttet digtets første og sidste strofe. Anden strofe er dog gengivet her i parentes. Karen Blixens originale retskrivning er bibeholdt.

I mit Fængsel synger mit Hjerte
kun om Vinger, kun om Vinger,
ingen andre af Verdens skønne
Sange skønt for dets Øre klinger.
Selv Fugle født i Bur har vist Drømme,
hvor de frit sig mod Himlen svinger,
og i sit Fængsel synger mit Hjerte
kun om Vinger, kun om Vinger.

(I sit Fængsel synger mit Hjerte
kun om Vinger, kun om Vinger,
mon da fra andre Verdner Livet
vore Sjæle til Jorden bringer,
og kendte de der ei Baand, ei Tyngde,
som nu dem til Jorden tvinger,
for i sit Fængsel synger mit Hjerte
kun om Vinger, kun om Vinger.)

Høi er Himlen, et Dyb af Klarhed,
en Brønd af Blaaf, og af Straaler skinnende,
høit vil jeg stige uden at svimle,
se Jorden forsvinde, lege med Vindene.
Skøn er Jorden ved Sommertide,
naar alle Roser af Svøbet springer,
men i sit Fængsel synger mit Hjerte
kun om Vinger, kun om Vinger.

(Ca. 1915)

Der er ingen tvivl om, at Karen Blixen var bekendt med Ikaros-myten, der, som beskrevet af den romerske forfatter Ovid omkring år 0, handler om Daedalus, der holdes fanget sammen med sønnen Ikaros på en græsk ø. For at komme væk laver Daedalus to sæt vinger af fuglefjer, som han smelter fast på sin og sønnens rygge med voks. Inden han og Ikaros flyver, formaner han sønnen om ikke at flyve for højt, og hele tiden holde sig tæt til ham, men da de er i luften, trodser Ikaros i ungdommeligt overmod faderen og flyver direkte mod solen, hvorved voksen smelter, og han styrter i havet og drukner. Faderen søger bagefter forgæves efter ham.

Ikaros-myten har klare paralleller til den kristne syndefaldsmyte. I den kristne myte straffes synd med fald – i den græske myte straffes overmod, *hybris*, med *nemesis*. I vore dage siger vi bl.a. ”højt at flyve, dybt at falde”. Faldmotivet rummer et implicit et flyvemotiv. Hos Blixen præsenteres vi for et vingesymbol, der indeholder drømmen om at svinge sig mod himlen, få frihedens luft under vingerne og fly buret. Sangen om vingerne og faldmyten bringer os på en måde videre i programmet til Per Nørgårds værk Himmelkim fra 2003.

Himmelkim (2003)

Musik: Per Nørgård (f. 1932)

Tekst: Ole Sarvig (1921-1981)

1

I sjæle, som i verden bor,
nu dækker sne den hele jord,
og livets sommer sover dybt
i glemsels og i vinters krypt.

2

Som året går, skal vore sind
nu stejfe langt i vintren ind.
Som træet nu står tomt og bart,
ser vi dets tanke helt, helt klart:

3

En himmelkim på fuglefod
greb dybt i jorden med sin rod
og voksed' til en kæmpe-eg,
ud i hvis grene livet steg.

4

Så vid da, frygtens ramte sind:
En nådens kim er draget ind,
kan ikke ses af hver og en,
men du kan se, hvis du er ren.

Teksten er hentet fra Ole Sarvigs digt ”Året” fra 1952. Det er vinter, sommeren er langt væk, men træerne står der endnu, og selvom de er nøgne, minder de os om, at varmen og de grønne blade vender tilbage (1. strofe). Som året går, ser og mærker vi naturens livscyklus. Træer bliver ikke ved med at bære blade, men efter en vinter, nøgen og bar, vender nyt liv tilbage ved forårets komme (2. og 3. strofe). Naturen bestemmer dog ikke alene hvordan verden arter sig. Et nådens barn er født. I tråd med Jesu bjergprædiken fortæller Sarvig os, at ”Salige er de rene af hjertet, for de skal se Gud” (Matt 5,8). Og derved er vi tilbage ved det store mysterium, hvor englen julenat fortalte hyrderne på marken, at de ikke skulle frygte. Således skal vi ej heller frygte, men søge trøst i troen på Jesus Kristus.

Per Nørgård skriver bl.a. i sin programnote om sit korværk Himmelkim, at der er tale om »Et værk, to melodier, tre korstykker, fire satser.«

»Da jeg havde afsluttet min 3. symfoni (1972-75) skrev jeg en række enkle melodier til tekster af Ole Sarvig (især digtet ”Året”). Melodierne var udsprunget af samme grundlag som symfoniens anden del, og de kunne udfoldes i flere forskellige, samtidige tempi – i dag ville man sige fraktalt - hvilket inspirerede mig til adskillige kor- og instrumentalværker igennem det følgende tiår.

”Himmelkim” rummer måske den både enkleste og mest koncentrerede kombination af to centrale Sarvig-melodier fra den tid, melodier plukket fra den ”uendelighedsrække” af toner jeg ofte har anvendt i værker siden jeg i 1959 opdagede den. Den koralagtige melodi ”Som året går”, der dominerer 2. sats, er således identisk med hver femte tone i uendelighedsrækken. Den anden, nedadgående, melodi ”Himmelkim”, dominerende 3. sats, er baseret på hver 15. tone i rækken. I 1. og 4. satsen kombineres de to melodier, begge i to samtidige tempi, i en tæt, sammenvævet firestemmig musik - svarende til flerstemmigheden i Ole Sarvigs nordiske, mytiske tekst.«

Da jeg gik i gymnasiet skrev jeg 3.årsopgave i musik om Per Nørgårds uendelighedsrække og hans 3. symfoni, som jeg forelskede mig hovedkulds i. Det må have kunnet mærkes i opgaven, som blev belønnet med et 13-tal. Det er derfor en fornøjelse for mig nu at kunne programsætte dette smukke Nørgård-værk, hvor uendelighedsrækken er hovedingrediensen, og jeg selv ikke blot er analyserende opgaveskribent, men nu fortolkende musiker.

Fem korsalmer (1986)

Musik: Erik Haumann (f. 1952)
Tekst af Ole Sarvig (1921-1981)

1

Der er en skat i denne dybe nat,
som funkler i sit stjerneflor.
Jeg tror, jeg tror på Dig, min ven,
som ville hente os igen på denne jord:
Du er mit ord.

2

Herre Konge, det er tid,
tid at stå i sjælens rige
som en stjerne uden lige
tid at kalde, midnatstid.

Herre Du, vor frelserånd
fra det nye faderrige
kalder Du os dine lige,
rækker os din menneskehånd.

Herre stjerne, lys os nu
ind i sjælens mindste gemme,
så vi aldrig mer' skal glemme
at vor stjerne: det er du!

Tag da vores nærhed her,
menneskelivets angst og smerte:
Vi er blodet i Dit hjerte
mens det store under sker!

3

Å, Gud, lad denne tro i mig og mine bo
kun Dig til ære:
Du i os være i denne sfæres lys
og disse nætters gys af stjernehære.

4

Å, Gud, min angst er såre stor
for, hvad der sker på denne Jord,
hvor Du opsøgte os.
Hvad var det mon, vi ville,
hvad er det nu, Du vil:
At vi skal blive til?
Og være i din krop?
Nu vokser angstens riger

snart ud over alle grænser.
Men Du, Du eneste, Du ænser kun det,
som bor i hjertets dyb blandt jordens kryb
og søvnens marker, skove.
Giv os en lille tid og lad os sove,
imens Du gror og sætter spor,
som staver disse ord, hvorpå vi tror:
Dit dunkle Bliv: Vort liv.

5

Gud, gode Gud, o giv mig hvile
og blæs mig ren fra søvnens spind
at du des bedre kommer ind
i det, jeg er, men ikke ved:
et væsen, som i evighed
vil klæde sig i hud og hår i nogle år
og søge fred hos Dig!
Hør mig!

Erik Haumanns "Fem korsalmer" til tekster af Ole Sarvig er i sit musikalske udtryk lige så kontrastrige og smukke som Sarvigs digte. Den første er en inderlig og lyrisk trosbekendelse. Den anden rummer med sin dansante vekslen imellem 6/8 og ligedelt takt ordene om, at "det er tid at stå i sjælens rige". I den tredje fører to melodier hvert sit liv hos sopranner og alter for tilsidst at blive gentaget i tenor og bas med nye kontrapunktiske overstemmer hos førnævnte stemmer. Kontrasten er størst i fjerde sats såvel tekstligt som musikalsk: angstens tekstled udtrykkes ved dramatiske tonespring og en knugende karakter i forte, mens spørgsmålene og bønnerne trænger sig på i tilbageholdte mol-akkorder. Til slut har Sarvig en meget smuk henvisning til Skabelsesberetningen med ordene: "Dit dunke Bliv: Vort liv" - Først var mørket, så skabte Gud lyset og derefter livet. Den sidste sats er en indadvendt bøn til Gud om fred og evig hvile.

© Morten Heide, 2011

De medvirkende

Det Fynske Kammerkor blev dannet i 1988 og ledes til daglig af dirigenten Alice Granum, som også har været min inspirerende lærer i en del år efterhånden, idet hun er ansat som docent i korledelse på Syddansk Musikkonservatorium og Skuespillerskole (SMKS) i Odense. Koret har en omfattende koncertvirksomhed og har indspillet flere velanmeldte cd'er, hvilket har bidraget til at koret betragtes som et af de førende i Danmark. Læs mere på www.defynsekekammerkor.dk

Vokalensemblet SogA er et ensemble, jeg har samlet specielt til denne lejlighed. Det består af syv sangstuderende fra SMKS i Odense. De medvirkende sangere er:
Sopranner: Nina Sveistrup Clausen, Emma Oemann og Marie Louise Therkildsen Odgaard.
Mezzosopranner: Mette-Maria Øyen Jensen og Michelle Jørgensen
Alter: Malena Hvid Larsen og Tessa Kiilsholm.

Kolding Kammerkor blev dannet i 1984 og er siden efteråret 2007 blevet ledet af Morten Heide. Koret er et blandet amatørkor med ca. 30 medlemmer, det har et godt musikalsk fællesskab og et højt musikalsk ambitionsniveau. I 2009 skrev komponisten Søren Birch værket "Årstider" til koret og dirigenten Morten Heide. Kolding Kammerkor har netop været på dets første store udlandsrejse til Letland, hvor koret optrådte i Riga og Kuldiga. Læs mere på www.koldingkammerkor.dk

Morten Heide debuterede i 2010 som pianist fra solistklassen ved SMKS. I løbet af sin tid som klaverstuderende var han også et år i Hamborg, hvor han studerede ved Hochschule für Musik und Theater. I 2009 påbegyndte Morten sit kandidatstudie i korledelse ved SMKS med Alice Granum som hovedfagslærer. Han er dirigent for Kolding Kammerkor og har lejlighedsvist assisteret som dirigent for Alice Granum i Filharmonisk Kor, Odense, samt dirigeret forskellige ad-hoc ensembler. Morten Heides musikalske profil er kendetegnet ved et højt aktivitetsniveau og en alsidig og helstøbt tilgang til musikken. Han deler sit professionelle virke mellem at spille koncerter, undervise i klaver og dirigere. Morten er aktiv som pianist i mange forskellige sammenhænge, både som solist, akkompagnatør, repetitør og kammermusiker. Han har givet koncerter i Danmark, Norge, Tyskland, Frankrig, Italien, Island og Mexico. I august 2006 havde Morten sin debut som klaversolist med Odense Symfoniorkester under ledelse af Mei-Ann Chen i en meget succesfuld og rost dansk uropførelse af den mexicanske komponist Manuel Ponces "Concierto Romántico" for klaver og orkester.

Komponisten Olivier Messiaens musik står Morten meget nær; i 2008 opførte han ved flere lejligheder Messiaens enorme og krævende klaverværk "Tyve betragtninger over Jesusbarnet" i anledning af 100-året for Messiaens fødsel. Morten har netop færdiggjort indspilningen af dette værk, som udkommer på cd i løbet af sommeren 2011.

Læs mere på www.mortenheide.dk